ביז וואַנען איז דער שיעור?

פון חיים נ. קושניר

האָט איר ווען עס איז געגעסן קעסט ביי א געטרייען פריינט? אויב יאָ, האָט מען אייך מסתמא דערלאַנגט גר טע עסנוואַרג — אויב אייער פריינט איז געווען אפילו אביסל פאַרמעגלאַך האָט ער זיך זיכער אנגעשטריינגט, און זיך באַמיט אייך צו געבן דאָס בעסטע, דאָס געשמאַקסטע — ער האָט זיך זיכער אינטערעסירט מיט אייער אפעטיט, און אויף שריט און טריט האָט ער אייך געהיט. אז איר זאָלט חלילה ניט זיין אומצופריד — איך בין באַנג זיכער, אז אַט דעם געטרייען און איבערגעגעבענעם פריינט האָט איר אבער אין א קורץ שטיקל צייט געפונען פאַר א ביסל אַרבעריק; איר האָט זיך געפילט ווי א געפאַנגענער, ארומגערינגלט מיט צופיל אַרבעדנהייט, איר האָט זיך ניט געפילט פרייַ, און איר האָט מן הסתם געהאַפט אז אייער אמת געטרייער פריינט וועט אייך אפילו פאַר א קורץ שטיקל צייט, אז איר זאָלט זיך פילן פריי.

ווי דערציילט מיין באַקאַנטער — זופ איז גוט, אבער זופ, זופ, זופ . . .

עס קומט אויס מאַרגע, אבער דאָך א פאַקט, אז צופיל געטריישאַפט, צופיל איבערגעבענהייט, אגב זי איז געטריי, און מען גלויבט אין דער ערנסטקייט פון דעם פריינט, דאָך איז עס ניט גוט, און ווערט מיט דער צייט צוגעגעסן. פסיכאַלאַגיש גערעדט, כאָטש דער דורכשניטלאַכער מענש מוז לעבן צווישן מעדשן, און קאָן, נאָך זיין נאַטור, ניט זיין אפגעזונדערט פון כלל, אבער צו דער זעלבער צייט, מוז ער האָבן א געוויסע מאַס פריי־הייט, אום צו קאָנען אויסדריק אַלע זייערע אינערלאַכע געפילן און אינסטינקטן, און דאָס זעלבע וועגן כלל. עס דאַרפן זיין די ראָט געבער און פירער פון כלל, צו ווייזן א וועג, און פירן, ווי דער כלל זאָל אויס דאַרף לעבן. אבער צו דער זעלבער צייט מוז מען ניט אנשטריינגען די ליידן, נאָר מען מוז געבן די מאַסע א געוויסע מאַס פרייהייט.

איך האָב ערשט געלעזן אן ארטיקל, אין אינטערעסאַנטן ארטיקל, זייער גוט געשריבן, וועלכער ווייזט אַז, אז עס איז ראַטזאַם, זיך אייגנצוטראַכטן אין דער צוקונפטיקער עקאָנאָמישער לאַגע פון דעם אמעריקאַנער אידישן יוגנט. ווי פריער געזאָגט, איז דער ארטיקל פון צענויפגעשעלט, אין איך בין גאַנץ זיכער, אז דער שריבער פון ארטיקל איז גאַנץ ערנסט, און איז אמת געטריי דער יוגנט.

אבער ביז וואַנען איז דער שיעור פון ווייזן דעם יוגנט דעם וועג? עס דוכט מיר, אז אין די לעצטע צען־צוועלף יאָר האָב איך קיין איין בלאַט אדער זשורנאַל ניט געפונען, אין וועלכן עס זאָל ניט זיין עטלאַכע ווייַ־געשריבן פאַר דער אמעריקאַנער יוגנט. קיין איין מאַס־מיינונג, קאָנפערענץ אַז א. וו. באַנעוואוינט, וואו אימיצער זאָל ניט מאַכן א באַמערקונג, וועגן דער טרויעריקער לאַגע פון אמעריקאַנער אידישער יוגנט, ווייטער יראָ געגנט, און ווידער יוגנט, — ווייטער זופ און ווידער זופ. — ווייסט איר ניט אז צופיל ווערט צוגעגעסן?

איך מוז ווידער איבער־חזר'ן מיינע ווערטער — איך בין דאָ ניט חושד קיין נעם אין אומטרייישאַפט — אדרבא, איך אנערקען די געטרייע איבערגעגעבענהייט פון אַט יענעיקע וועלכע אינטערעסירן זיך מיט דם פון דער אידישן פאָלק בכלל, און דאָס אידישע יוגנט בפרט.

איך בין אונזער טעגלאַכן קהל'שן לעבן — אין מיר ווידערשפּרוכן זיך צוליב דעם האָבן מיט זייער "צופיל ליבע" און "צו ווייניק אויסגערעכנטקייט" געפירט זייערע קינדער אויף קרומע וועגן?

לאָמיר נאָר מאַכן א קורצן שפּאַציר איבער דער אונז אַלעמען גוט באַקאַנטער ווייניפּעגער אידישער גאַס.

וואָס זעען מיר?

"יאַנג דזשודייענס", "ווי עס אייטש איי", לינקע פּועלי ציון, הבונים, "מענאַראַ", אבוקה, רעכטע פּועלי ציון, צעירי ציון, "איי זי איי", תלמוד תורה, פאַלקס־שול, פּרץ־שול, אַרבעטער רינג שול, העברעאיש, אידיש, רעליגיע, ציוניזם, אנטי־סעמיטיזם, אידישע באַ סקאַוטס, קולטור ליגע, אידישע "ספּאָרט טיפּס", און נאָך און נאָך.

נעמט די קאָנסטיטוציע פון יעדער "אָרגאַניזאַציע", און איר וועט געפינען, אז דער הויפּט צוועק פון אַלע אין — צו פאַרציכערן דעם קום פונם אידישן פאָלק, און אים האַלטן פעסט, אז די בייזע ווינטן פון דער "גאַס" זאָלן ניט צעוואַרפן די וועגן וואָס רינגלען אונז אַרום זייט טור זענטער יאָרן, איז עס ניט א וואונדער? איין צוועק, איין מאַטיוו, און דאָך אַזאַ "דיסקאַרד" וועגן אַלע קומען זיך צוזאַמען — אַגשטאַט א סימפּאַניש הרמוניע, אַגשטאַט א זיסע האַרמאָניע, וואָס וואָלט נעראַרפט קומען, ווען די באַזונדערע אַרגאַניזאַציעס קומען זיך געענוין, אויף איין פאַראַמאָלונג, יעדע מיט אירע באַזונדערע מיסלען פאַר דעם וואוילזיין פון דעם אידישן פאָלק, ווי א גרויסער אָרקעסטער, מיט אירע פילע באַזונדערע אינסטרומענטן, יעדער אינסטרומענט מיט זיין באַזונדערן ראָל, אבער אַלע צוזאַמען, אונטער איין באַטאָן, שפּילן איין מאַטיוו, איך א פּויער, רייכער האַרמאָניע — אַגשטאַט דעם, בעפינען מיר דיסקאַרד, פאַלש טענער, קיינע שפּורן פון מעלאָדיע, איך קלאַפּט, מען שריים, איינער וויל אין בערשריינען דעם צוויטן, מען ליאַרעמט, הו־רחא — מען קלייבט קאָמיטעטן, מען שיקט דעלעגאַטן, מען פאַררופט קאָנפערענצן, און עס קאָכט אין דער אידישער גאַס, אבער ביסלאַכווייז, ביסלאַכווייז, ניט באַמערקנדיק אפילו, בלאַנדזשען אונזערע פירער פון אונזערע טויזנט און איינס אַרגאַניזאַציעס פון דעם וועג אויף וועלכן זיי ווילן גיין, און מיר זיינען הייַנט צו־טאָג פיל ווייטער פון א אמת'ער האַרמאָניע אין דעם אידישן קהל'שן לעבן, ווי מיר זיינען ווען עס איז געווען אין אונז זער היסטאָריע.

ערשט ניט לאַנג צוריק האָט פון פאַרעפנטלאַכט א באַריכט פון אידישע טעטיקייט, און עס וויזט אַז עס זיינען הייַנט פאַראַן מער פאַראַיינען, מער באַזונדערע אַרגאַניזאַציעס, אויף פאַרשידענע אינטערעסן, אין אַלע אידישע לעבן, ווען עס איז בין אייגן, אידישע מעדיצין פון דעם אידישן לעבן, ווען עס איז בין אייגן, אידישע "ספּאָרט טיפּס", און נאָך און נאָך.

נעמט די קאָנסטיטוציע פון יעדער "אָרגאַניזאַציע", און איר וועט געפינען, אז דער הויפּט צוועק פון אַלע איז — צו פאַרציכערן דעם קום פונם אידישן פאָלק, און אים האַלטן פעסט, אז די בייזע ווינטן פון דער "גאַס" זאָלן ניט צעוואַרפן די וועגן וואָס רינגלען אונז אַרום זייט טור זענטער יאָרן, איז עס ניט א וואונדער? איין צוועק, איין מאַטיוו, און דאָך אַזאַ "דיסקאַרד" וועגן אַלע קומען זיך צוזאַמען — אַגשטאַט א סימפּאַניש הרמוניע, אַגשטאַט א זיסע האַרמאָניע, וואָס וואָלט נעראַרפט קומען, ווען די באַזונדערע אַרגאַניזאַציעס קומען זיך געענוין, אויף איין פאַראַמאָלונג, יעדע מיט אירע באַזונדערע מיסלען פאַר דעם וואוילזיין פון דעם אידישן פאָלק, ווי א גרויסער אָרקעסטער, מיט אירע פילע באַזונדערע אינסטרומענטן, יעדער אינסטרומענט מיט זיין באַזונדערן ראָל, אבער אַלע צוזאַמען, אונטער איין באַטאָן, שפּילן איין מאַטיוו, איך א פּויער, רייכער האַרמאָניע — אַגשטאַט דעם, בעפינען מיר דיסקאַרד, פאַלש טענער, קיינע שפּורן פון מעלאָדיע, איך קלאַפּט, מען שריים, איינער וויל אין בערשריינען דעם צוויטן, מען ליאַרעמט, הו־רחא — מען קלייבט קאָמיטעטן, מען שיקט דעלעגאַטן, מען פאַררופט קאָנפערענצן, און עס קאָכט אין דער אידישער גאַס, אבער ביסלאַכווייז, ביסלאַכווייז, ניט באַמערקנדיק אפילו, בלאַנדזשען אונזערע פירער פון אונזערע טויזנט און איינס אַרגאַניזאַציעס פון דעם וועג אויף וועלכן זיי ווילן גיין, און מיר זיינען הייַנט צו־טאָג פיל ווייטער פון א אמת'ער האַרמאָניע אין דעם אידישן קהל'שן לעבן, ווי מיר זיינען ווען עס איז געווען אין אונז זער היסטאָריע.

ווי געשריבן, באַזאָרגט ניט אונזער צוקונפט אַזוי פיל, און אינטערעסירט זיך מער מיט אונזער "היינט" — פאַרוואָס האָט איר ניט קיין געדולד צו אַנטוויקלען מער און מער, די איצטיקע טעטיקייטן פון די פאַראַיינען וועלכע זיינען איצט דאָ, און אויב איר ווילט, זאָל דער עקאָנאָמישער צוקונפט פון אונזער יראָ געגנט זיין איינער פון די פונקטן וועלכן די יוגנט זאָל שטודירן — אבער וואָרום אַט דער פּראָבלעם, איידער איר האָט מער אַנטוויקלט אין פאַראַייניקט דיי עק־זיסטירנדע אַרגאַניזאַציעס. דיינקט איר אז דער פּראָבלעם איז אַזוי דרינגענדע אז ער מוז שוין באַהאַנדלט ווערן? איך בין זיכער אז ניט.

עלטערן, געטריי, איבערגעגעבענע פּרער, נעמט א דירעקטן און אַן אקטיוון אינטערעס אין די יוגנטלאַכע אַרגאַניזאַציעס וועלכע מיר האָבן — און וועלכע אַרגאַניזאַציע איר ווילט — אבער זיין זיך מטריח און באַזוכט זייערע פאַרזאַמלונגען, און אַנשטאַט צו געבן עצות און קריטיקירן, אין דער וועלט אריין, זעט ווי די יוגנט לייזט אירע איינענע פראַבלעמען.

עלטערן, לערער, פירער, ווער און וואָס איר זייט, איר וועט מוזן אַנטשולדיקן, פאַר דער קריטיק וואָס איך מאַך אייך, איך פיל עס אבער פאַר נויטיק, ווייל אייער שטיצע איז אונז מייער, און וואָלט איך ניט געפילט אז איר ווילט אונז העלפן, און אז איר זייט געטריי, וואָלט איך אפילו ניט געשיינקט קיין צייט צו שרייבן די פאַר ווערטער.

נאָר איך בעט אייך, אַלס א מיטגליד פון עטלאַכע יוגנט פאַראַיינען, און אַלס א יוגנטלאַכער פירער — זייט ניט אַזוי האַסטיק מיט נייע פּלאַטפאָרמען, און מיט אַנטדעקטע פּראָבלעמען. די פּראָבלעמען זיינען ניט נייַ, און זיי זיינען ניט אַזוי געפעראַלאַך ווי איר מאַכט זיי.

עס איז דאָ איין פּראָבלעם וועלכע אַלע אַנערקענען און ווייסן, און קיינער מאַכט ניט קיין שריט אים צו לייזן, חוץ די יוגנט גענט, און דאָס איז, ווי צו בריינגען א האַרמאָניש־מעלאָדישן אַקאָרד אין דעם אידישן לעבן.

דערווייל האָט איר אונז געוויזן ווי צו האָבן חלוקי־דעות איבער זינלאַזע קלייניקייטן, ווי צו רייסן זיך איבער א ווערט וואָס באַדייט גאָרנישט, ווי צו מאַכן א טומל און א געפילדער, און אין דעם הייליקן ציקן מאַעמען, אין דעם עקסטאַז פון אייער ערנסטער איבערגעגעבנהייט, האָט איר נעטער אַקטיוויטעט פון קהל'שן לעבן — מיר באַשולדיקן אייך אבער ניט, באַדייערן עס נאָר. מיר באַדייערן וואָס דערוואַקסענע, אַרגענטלאַכע, געטריי, אמת־אידישע נייסטער, פאַרשטייען ניט קיין אחדות, און ווי עס צו דערבייַיקן.

צו דער זעלבער צייט אבער, טוען מיר אַלעס וואָס עס איז מעגלאַך צו צענויפגעבריינגען אייניקייט אויף דער יוגנט נאָס, און מיר זיינען ניט נאָר ווילן, נאָר נייגעריק צו האָבן אייער שטיצע. אבער ניט אין פאַרמאַט־פון קריטיק וועלכע קאָן נאָר בריינגען מער דיסקאַרד.

אַדרבא, קומט צו אונזערע פאַרזאַמלונגען, אינטערעסירט זיך, און וויזט אונז אַז איר שעצט אונזערע באַמיאונגען לטובת הכלל, פונקט ווי מיר שעצן אייערע — אבער זייט ניט פרעמד, און אז דער זעלבער צייט — קריטיקירט.

—(::)—

נאָרט בעטלפאָרט, סאַסק.

ווערטער רעדאַקטאָר: —

איר וועט זיין אַזוי גוט, און אונז דער לייבן א שטיקל פּלאַץ אין אייער צייטונג פאַר דאָס פאָלגנדע וואָס איך וועל אייך מיטיילן! דאָנערשטאָג דעם 12טן מאַרץ, האָבן מיר דאָ געהאַט א פּאַרטי ביי מר. און מרס. קאַרבין, וועלכע זיי האָבן געפאָרן וועט פאַר זייער באַכטער מיס שרה קאַרבין צו איר 19יערלאַכן געבורטסטאָג. זיי האָבן איינגעלאַדן פיל געסט, און ביי שיין געדרעקטע טישן האָט מען זייער שיין פאַרבראַכט. רעוו. ז. שוסטער איז אויך אַנוועזנד געווען ביי דער פּאַרטי, ער האָט געהאַלטן א באַריסונגס רעדע פאַר אַלע געסט, און האָט אויך אָפּגעלירט צו אַלע פאַראַמלטע. אז אויף אַלע אידישע שמחות דאַרף מען זיך דערמאָנען אַן אונזער הייליקן לאַנד א"י, מיט דעם אויסדרוק "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי יום לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי". און ניט קוקנדיק אויף דעם איצטיקן שווערן קריזיס איז געזאַמלט געוואָרן $11.00 פאַר דעם קרן קימת לישראל. פאָלגנדע האָבן בייגעשטייערט: מר. קאַרבין, $1. מר. פענער, $1. מר. גראַבמאַן, $1. מר. הערי מאַרטן, $1. מר. א. קאַפּאַלאַן, פון דעדזשיינג, $1. מר. סינאַל, 50ס. מרס. אַסטראָוו, 50ס. מר. סמיט, 50ס. מר. ליטווינאָוו, 50ס. מר. קאַפּאַמאַן, 50ס. מר. קליין, 50ס. רעוו. שוסטער, 50ס. מר. גאַמבערג, 50ס. מר. דוב סינאַל, 25ס. מר. מיטשל, 25ס. מרס. סינאַל, 50ס. מר. פאָלסקי, 50ס. מרס. פאָלקסי 50ס. אין סך הכל איז דאָס $11. איך שיק אייך דאָ א מאַנ'אַדרעס אויף דער סומע. ביטע זייט אַזוי גוט און ניט עס איבערל צום קרן קימת לישראל. און זיי זאָלן אונז צו שיקן א רעסיט אויף דעם געלט. איך האָף אז איר וועט דרוקן דעם בריוו אין צייטונג.

ברגשי כבוד.

יעקב קלינן.

אנאָנס

מיר האָבן זיך דערוואוסט, אז די אינדעפענדנט מצה קאָמפּאַני וואָ־ט", אז זיי וועלן פון יעדן פאַר קויפטן פונט מצה ביישטייערן 2 סענט צו דער "יוניטעד היברו רעליף". מיר לאָזן וויסן דעם עולם, אז אזעלכע אראַנזשמענטס זיינען ניט נעמאַכט נעוואָרן מיט דער אַרגאַניזאַציע און אז קיין אַדרייטונג איז ניט געגעבן געוואָרן צו אונז פון דער קאָמפּאַני, אז זי וועט מאַכן א בעז א וועלכע עס איז צאַלונג צו אונז.

יוניטעד היברו רעליף

ד. באַריש, פּרעזידענט

דאַנקזאָגונג

פון מיין טיפסטן האַרצן גיב איך א דאַנק אין א ברכה צו

מר. שאַפירא פון עמערסאָן

מאָניטאָבאַ

פאַר זיין פריינטלאַכן אויפנעמען מיך מיט א ברייט אידיש האַרץ.

כמותו יבדו בישראל

הרב יחיאל מיכל האַנער

מירושלים.

נכד הגאון שר התורה ר' שניאור זלמן לאַיזער זצ"ל, בעמ"ח ספר תורת חסד.

לייענט און פאַרשפּרייט די איינציקע אידישע טעגלאַכע צייטונג אין מערב קאַנאַדע —

דאַנקזאָגונג

מיר אַנערקענען מיט דאַנק די בייַ־שטייערונג פון $20.00 פון דער האָופין בית ציון לייַיזיס אקזיליערי, פאַר מעות חטים.

יוניטעד היברו רעליף

נ. גינזבערג, סעקרעטאַר

"ווילי"

(שלום פון זייט 6)

שער מלוכה" דערמאָנט אין יענעם חו־לה פול מיט קרעץ", און א. וו. און א. וו. אַן א שיעור זלזולים, מיט א טאָן פון איראָניע, פאַרביטערקייט, ביז צום סוף פון זיין אַרטיקל וואו ער פאַרענדיקט מיט דער ראָלע פון א מאַרטירער, אַן אמת'ער "יעזוס": "נו", שרייבט ער צום סוף, "איצט וועט זיך אַנהויבן א מעשה. לע־זער, איר דאַרפט מיר ניט מקנא זיין, וואָס בין איך שולדיק" . . . און א. וו. ווי איינער זאָגט, איך ווייס אַז אידעלאַך־פאַרכעס, וועלן אַנהויבן שרייבן, ענטפערן, אַרונטעררייסן מיך, אבער וואָס קאָן מען זיך העלפן. איך בין א אידעאַליסט און פאַר דער אידייע בין איך גרייט אויף קידוש השם, — נאָט אייך, אידעלאַך, מיינע באַקן, קנייפּן, צופּט, רייסט ווי פיל אייער הארץ געלוסט . . . א ריינער קריסטוס מאַטיוו — און צוליב וואָס ער האָט דאָס אריינגעשטעלט איז ניט איינגאַנצן קלאָר, איז עס מיט דער כוונה אויף צו פאַרלויפן דעם וועג און אַפּהאַל־טען מענשן פון צו ענטפערן אים, אדער פאַרקערט, אפשר איז ער אויסן צו פאַר־וואַרירן, אַרויסרופן דערמיט ענטפערס.

אַזוי צי אַזוי, דיסקוטירן לייענט זיך ניט, עס איז אַרויסגעוואָרפן, אז אין דער קאָנסטיטוציע פון דער הסתדרות איז ניטאָ אַזאַ פונקט אז מען זאָל ניט אריינ־נעמען אַראַבער אין זייערע יוניאָנס, איז ער אַליין מודה. אויב אין דער פּראַקטיק האָט פאַסירט אז מען האָט אַן אַראַבער ניט אריינגענומען אין הסתדרות יוני־אָן, איז עס מן הסתם געווען ניט אומ־זיסט, אפשר איז דער אַראַבער געווען א סקעב אז אפשר א פאַנאַטישן אַן אַפּ־שר ביידע זאַכן.

אבער שאַ, וואָס זאָג איך, אַן אַראַבער ניט, עס איז אַרויסגעוואָרפן, אז אין דער קאָנסטיטוציע פון דער הסתדרות איז נעמען אַראַבער אין זייערע יוניאָנס, איז ער אַליין מודה. אויב אין דער פּראַקטיק האָט פאַסירט אז מען האָט אַן אַראַבער ניט אריינגענומען אין הסתדרות יוני־אָן, איז עס מן הסתם געווען ניט אומ־זיסט, אפשר איז דער אַראַבער געווען א סקעב אז אפשר א פאַנאַטישן אַן אַפּ־שר ביידע זאַכן.

אבער שאַ, וואָס זאָג איך, אַן אַראַבער ניט, עס איז אַרויסגעוואָרפן, אז אין דער קאָנסטיטוציע פון דער הסתדרות איז ניטאָ אַזאַ פונקט אז מען זאָל ניט אריינ־נעמען אַראַבער אין זייערע יוניאָנס, איז ער אַליין מודה. אויב אין דער פּראַקטיק האָט פאַסירט אז מען האָט אַן אַראַבער ניט אריינגענומען אין הסתדרות יוני־אָן, איז עס מן הסתם געווען ניט אומ־זיסט, אפשר איז דער אַראַבער געווען א סקעב אז אפשר א פאַנאַטישן אַן אַפּ־שר ביידע זאַכן.

אַזוי אַזוי, אַז אַזוי, אַז אַזוי, אַז